

TÜRK - MACAR TARİHİ MÜNASEBETLERİ HAKKINDA,
TÜRKOLOG VE ÜNİVERSİTE DOÇENTİ NAGY GYULA
KALDY'NİN "NÉPSZABATSAG" GAZETESİNİN 15 KASIM
1970 NÜSHASINDA ÇIKAN BEYANATI

Tanıtın : H. Z. KOŞAY

Araştırmaların Macar tarihinin güç devrini kapsar. Kral *Matvaş*'in ölümünden sonra, merkezî hükümet idaresi zayıflamış ve yurdumuz iki büyük devletin : Habsburg'larla Türklerin çatışma alanı, iktidar için mücadele sahnesi olmuştur. Erdel'de gâh zayıf gâh kuvvetli özgür beylik kuruluncaya kadar yurdumuzun bir kısmı Habsburg'ların, diğer kısmı da Türk'lerin eline geçmişti. Bu çağın incelenmesinin bizden önceki tarih yazan nesilleri de hayli meşgul ettiği şüphesizdir. Ancak onlar yekdiğerine tamamiyle zıt ve bugün de okuyucuları tesiri altında bırakan görüşler yansıtırlar.

Birinci görüşe göre, bizi etkileyen kayıpların ana sebebi Habsbug'lardır. Bu yazarlar, Türk dünyası içindeki Macaristan'da, serhadlardaki muhariplerin kendi aralarında tertipleedikleri eğlenceli müsabakalar, düellolar, pusuya düşürüşler, pazar yerlerine saldırış ve yağmalar, hulâsa o çağdaki hayatın romantik cihetlerinden başka bir şey görmek istemezler.

İkinci zıt görüşün temsilcileri ise, Habsburg'ları mübalâğalı savunurken Türk hâkimiyeti devrini karanlık şekilde tasvir ederek, okuyucuda "Osmanlı süvarisinin ayak bastığı yerde ot bitmez" hissini uyandırırılar.

Biz objektif olarak gerçeği ortaya koymak için ilkönce Macaristan'daki defterleri incelemeye koyulduk. Eski tarihleri ve diğer eserleri okuyanların ilk aklına gelen, Türklerin bu memleketten ne miktar vergi aldıklarını bilmek oldu. Bir çok kimse, Türklerin arabalar dolusu altın taşıdıklarını sanıyordu. Halbuki aslında bu hiç de böyle olmamıştır. Nitekim Budin'deki Türk maliyesi 1559 ve 1560 yılları kayıtlarına göre, Macaristan'dan toplanan vergiler ve gümrük gelirleri Türklerin Macaristan'daki masraflarının ancak üçte birini kapatmaya yeterli idi. Aradaki yıllık açık 260.000 - 280.000 altın İstanbul'dan Budin'e getiriliyordu. Bazı Türk memurlarının kendi çıkarları için halka zarar verdikleri varid ise de, Macaristan'daki büyük emlak ve arazi sahipleri bunun âlâsını yapıyorlardı.

Diğer önemli bir mesele de mahsulât miktarının tespitidir. Hollanda'lı bir ziraat tarihçisi, 1560 dan sonra Avrupa'da et fiyatlarının yükselişini, nüfusun çoğalmasına ve bir de Macaristan'ın Türkler tarafından işgali yüzünden Güney-Doğu Avrupa'dan sığır hayvanları ithalâtının durduğuna atfeder. Halbuki, kaynaklar bunun aksini ispat etmektedir. Türk vergi kayıtlarına göre, *Vats* Vilâyeti Gümrük dairesi yolu ile, 1560'tan itibaren Türk hâkimiyeti altındaki topraklardan batı piyasalarına 75.000 baş sığır sevkedilmiştir. Yeni bulduğumuz bir belgeye göre de, bu tarihte "Macaristan'da sığır hayvanları o derece mebzuldür ki, bütün Almanya için yeterlidir; her yıl 80.000 - 100.000 baş sığır satılabilir" denmektedir.

Bu belge tabiatıyla aynı zamanda mahsulün “extensive” ziraate münhasır kaldığına ve diğer istihsal kollarının ağır kayıplara uğradığına da delâlet eder.

Gazete muhabirinin kaynaklara nasıl ulaşıldığı sorusuna ise, *Kaldy* şu cevabı vermiştir :

— Birinci derecede Türkçe kaynaklar üzerinde çalışıyorum. Muasır Türkçe belgeler, Avrupa'nın çeşitli arşivlerinde ve çoğu da İstanbul'da bulunmaktadır. 1963 te İstanbul'a üçüncü tetkik seyahatimi yaptım. Türk Tarih Kurumu'nun delâleti ile o zamanki Başvekil Sayın *İnönü* Başvekâlete bağlı Arşiv'de çalışmama ve mikrofilmler almama müsaade buyurdular. Çeşitli Türk arşiv kaynaklarından Macaristan'a ait 35.000 sahifelik mikrofilm hazırlandı. Her ne kadar benden önce bu arşivde diğer Macar bilginleri de çalışmışlar ise de, evrekin fotoğraflarını almaya o zamanki teknik imkânlar elverişli değildi.

Gazete muhabirinin, Macar ilim muhitlerinin Türk bilginleri ve ilim kurulları ile işbirliği sorusuna *Kaldy* aşağıdaki şekilde cevaplandırmıştır :

— İlmî rabitalarımız iyi olarak gelişmekte ve bu eski köklere dayanmaktadır. Geçen haftalarda Macaristan'da Türk dili kürsüsünün kuruluşunun yüzüncü yıldönümü kutlandı. Toplantılara katılan dört kişilik Türk Heyeti : TTK Başkanı Prof. Şevket Aziz Kansu, 1920 sıralarında Üniversitemizde okuyan ve zikri geçen Kurumun kurucu üyelerinden Dr. Hâmit Zübeyr Koşay, Macarcaya iyice vâkıf İstanbul Üniversitesi Tarih Profesörü Tayyib Gökbilgin ve çeyrek asır önce Kürsümüz öğrencilerinden ve daha sonra aynı yerde öğretimle görevli Ankara Üniversitesi Türk Dili Profesörü Hasan Eren'den ibaretti. Bundan sonra da Türkoloji kürsüsünü çok iş beklemektedir. Türkiye ile burslu öğrenci ve ilmî eserler mübadelesi; Türkçe - Macarca esaslı bir sözlüğün hazırlanması ve Türklerle birlikte yayınlanması bunlar arasındadır. Okullarda ders kitaplarının salâhiyetli bir heyet tarafından incelenerek düzeltilmesi de gerekmektedir. İki devlet arasındaki münasebetlerin düzelmesi her iki ulusun menfaati icabıdır.

Aynı gazetenin 24 Kasım nüshasında, Budapeşte'deki büyükelçimiz Sayın İsmail Soysal'ın bir merasim çerçevesi içinde, büyük Türkolog, emekli Profesör, Akademi Üyesi *Németh Gyula*'ya T. T. K. ile Türk Dil Kurumu adlarına bir hediye sunuluşu haberi yayınlanmıştır. Halen 80 yaşında olan Profesör *Németh* Türkiye'yi hatırlatan hediyeye teşekkür ederken : “bu taltif, Macaristan'daki Türkoloji çalışmalarının takdiri mânasına gelmektedir” demiştir.

Türkiye Hariciye Vekili Sayın İhsan Sabri Çağlayangil de Prof. *Németh*'e gönderdiği mektupta “Türk dil ve tarihini araştırma sahasında büyük hizmetleri geçen bilgin ile Budapeşte'de bulunduğu sırada tanışma fırsatını bulmaktan duyduğu memnunluğu belirtmiştir.

